

ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ MiFID ΕΝΙΑΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ SEPA

Συνέντευξη στην Έφη Καραγιώργου

1. Τι σημαίνει η υιοθέτηση της Οδηγίας MiFID για τις εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (χρηματοπιστηριακές, τράπεζες κλπ) και για τους καταναλωτές;

Η έναρξη ισχύος την 1^η Νοεμβρίου 2007 των κανόνων που επιβάλλονται με την ενσωμάτωση της MiFID στο ελληνικό δίκαιο, θα επιφέρει ιδιαίτερα σημαντικές αλλαγές σε τρία κυρίως επίπεδα:

- τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικούς φορείς που παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες, δηλαδή τις τράπεζες, τις ΕΠΕΥ και τις ΑΕΔΑΚ,
- τους καταναλωτές/επενδυτές, οι οποίοι θα απολαμβάνουν ακόμη μεγαλύτερης προστασίας σε σχέση με το ισχύον καθεστώς, ενώ ταυτόχρονα θα έχουν πρόσβαση σε περισσότερες εναλλακτικές μεθόδους διαπραγμάτευσης, και
- τις μεθόδους διαπραγμάτευσης χρηματοπιστωτικών μέσων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, καθώς καταργείται ο κανόνας της πραγματοποίησης συναλλαγών μόνο σε οργανωμένες αγορές, που ίσχυε σε αρκετά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Ειδικά για τις επιχειρήσεις, η MiFID επιφέρει σημαντικές αλλαγές τόσο σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται σε σχέση με τους πελάτες τους όσο και τις οργανωτικές απαιτήσεις που επιβάλλονται αναφορικά με την εσωτερική λειτουργία και τις πολιτικές που πρέπει να ακολουθούν, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων, η ορθή διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται, η συμμόρφωσή τους με τους κανόνες που επιβάλλονται και η ορθή εταιρική διακυβέρνησή τους.

Οι επενδυτές/καταναλωτές από την άλλη πλευρά θα προστατεύονται ακόμη περισσότερο σε σχέση με το ισχύον καθεστώς με τρεις ιδίως τρόπους:

- πρώτον, θα παρέχεται σε αυτούς ακόμη μεγαλύτερη και λεπτομερής πληροφόρηση για τα χρηματοπιστωτικά μέσα στα οποία επιθυμούν να επενδύουν και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν,
- δεύτερον, θα προστατεύονται ακόμη πιο αποτελεσματικά αναφορικά με ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων, και
- τρίτον, θα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη βέλτιστη εκτέλεση των εντολών τους, στην επίτευξη δηλαδή του ευνοϊκότερου γι' αυτούς αποτελέσματος.

2. Η έκδοση των «καλυμμένων ομολογιών» ανοίγει νέο δρόμο στις τράπεζες για την άντληση «φτηνού» χρήματος;

Στον νόμο 3601/2007 και συγκεκριμένα στο άρθρο 91 προβλέπεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να εκδίδουν καλυμμένες ομολογίες, το κάλυμμα των οποίων "δύναται να

συνίσταται σε απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις κάθε φύσεως και συμπληρωματικά σε απαιτήσεις από παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Η Τράπεζα της Ελλάδος λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη δημιουργίας ειδικού νομοθετικού πλαισίου για την εποπτική αναγνώριση εκδόσεων ομολογιών που καλύπτονται με εξασφαλίσεις έχει ήδη προχωρήσει, σε συνέχεια σχετικής διαβούλευσης με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών, στη διαμόρφωση σχετικής Πράξης Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος, η οποία αναμένεται να δημοσιευτεί συντόμως.

Το εν λόγω προϊόν έχει μακράιωνη ιστορία η οποία ξεκινά από το 1769 στη Γερμανική τραπεζική αγορά (Pfandbrief) ενώ έχει ήδη επεκταθεί σε πολλές άλλες χώρες διεθνώς. Αξίζει να σημειωθεί ότι μορφή καλυμμένων ομολογιών αποτελούσαν και οι κτηματικές ομολογίες που είχαν εκδοθεί στη χώρα μας στη δεκαετία του 1920 με ειδικό νόμο. Τα covered bonds είναι ομολογίες που εκδίδονται από πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο ευθύνεται έναντι των ομολογιούχων με το σύνολο της περιουσίας του, ενώ οι ομολογιούχοι ικανοποιούνται προνομιακά από συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία υψηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης του πιστωτικού ιδρύματος τα οποία συνίστανται κατά κύριο λόγο σε δάνεια, εξασφαλισμένα με εμπράγματη ασφάλεια επί ακινήτων καθώς και δάνεια προς φορείς του δημοσίου τομέα. Σε αντίθεση με τα προγράμματα τιτλοποίησης απαιτήσεων (mortgage backed securities), είναι μεγαλύτερης διάρκειας, εκδίδονται απευθείας από τα πιστωτικά ιδρύματα, εμφανίζονται στον ισολογισμό τους και προσφέρουν διπλή προστασία: πρώτον, του πιστωτικού ιδρύματος-εκδότη που έχει υψηλό βαθμό πιστοληπτικής ικανότητας και δεύτερον της παρεχόμενης εξασφάλισης από τα υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο διασφαλιστικό χαρτοφυλάκιο ή «κάλυμμα». Πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι η έκδοση τέτοιων προϊόντων απαιτεί τη δυναμική διαχείριση τους από τα πιστωτικά ιδρύματα δεδομένου ότι αν κάποιος από τα υποκείμενα περιουσιακά στοιχεία αποδειχθεί επισφαλές είναι υποχρεωτική η αντικατάστασή του προκειμένου να υπάρχει σε μόνιμη βάση αντιστοίχιση μεταξύ της αξίας των ομολογιών και της πραγματικής αξίας των υποκείμενων δανείων.

Η μείωση της ρευστότητας στις χρηματοπιστωτικές αγορές που παρατηρείται το τελευταίο χρονικό διάστημα σε συνέχεια της ανόδου των επιτοκίων αλλά και της κρίσης στην αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των ΗΠΑ στρέφει αναπόφευκτα και τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα στην αγορά των καλυμμένων ομολογιών, αγορά συνολικής αξίας 2,5 τρις. ευρώ, ως εναλλακτική και περισσότερο αξιόπιστη μορφή δανεισμού. Τα πιστωτικά ιδρύματα αναμένεται ότι θα προχωρήσουν άμεσα στην έκδοση τέτοιων προϊόντων, αποβλέποντας στη διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησής τους, δανειζόμενα σε μια αγορά που έχει χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο, υψηλή ρευστότητα και χαμηλό κόστος. Εκτιμάται ότι η εισαγωγή του σχετικού θεσμού στην Ελλάδα είναι δυνατόν να μειώσει το κόστος χρηματοδότησης για τα πιστωτικά ιδρύματα και υπό προϋποθέσεις για τους δανειολήπτες.

3. Η κρίση των subprime πέρασε τον Ατλαντικό και έκανε αισθητή την παρουσία της και «κτύπησε» και ευρωπαϊκές τράπεζες. Τι θα ακολουθήσει;

Η πρόσφατη κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των ΗΠΑ, συνολικής αξίας 400 δις. δολάρια, έχει προκαλέσει μια σειρά προβληματισμών σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι ζημιές που εμφανίζουν διεθνείς τράπεζες από την κρίση των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime) υπολογίζονται περίπου στα 20 δις ευρώ (μεταξύ αυτών χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούν η Merrill Lynch με 5 δις ευρώ, η UBS με 3,4 δις ευρώ η Citigroup με 3,2 δις ευρώ η Deutsche Bank με 3,1 δις ευρώ, η Morgan Stanley με 2,4 δις ευρώ η Goldman Sachs με 1,5 δις ευρώ).

Η κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των ΗΠΑ μέσω των παράπλευρων επιπτώσεων της σε Ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα (χαρακτηριστικότερη όλων η περίπτωση της Northern Rock στη Μεγάλη Βρετανία) ανέδειξε τον ισχυρό βαθμό

συσσωμάτωσης των εθνικών χρηματοπιστωτικών αγορών αλλά και το πρόβλημα των αρνητικών εξωτερικών επιδράσεων οι οποίες δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα.

Όσον αφορά το τι πρόκειται να ακολουθήσει κατ' αρχήν πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι εκτεθειμένα σε τέτοιου είδους δάνεια ενώ και η γενικότερη τους έκθεση σε εναλλακτικά προϊόντα δεν είναι μεγάλης αξίας. Συνεπώς άμεση επίπτωση στην ελληνική αγορά δεν υφίσταται. Εντούτοις ενδεχόμενη επιβράδυνση λόγω της κρίσης της οικονομίας των ΗΠΑ ενδεχομένως να έχει επιπτώσεις και στην οικονομική δραστηριότητα άλλων χωρών. Το βέβαιο είναι ότι η εν λόγω κρίση σίγουρα θα αποτελέσει αφορμή να επανεξεταστούν μια σειρά από ζήτημα που άπτονται του πλαισίου διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, διαχείριση κινδύνου ρευστότητας, ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας ως τελικού αναχρηματοδοτικού δανειστή κ.α).

4. Βαδίζουμε ολοταχώς προς το SEPA ποιες είναι οι σημαντικότερες αλλαγές που φέρνει;

Ο SEPA θα επηρεάσει όλους όσοι πραγματοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές σε ευρώ και θα αλλάξει τις υπηρεσίες πίσω από την πραγματοποίηση και την είσπραξη πληρωμών. Από την 1^η Ιανουαρίου 2008, οι εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες θα αρχίσουν να παρέχουν σταδιακά στην πελατεία τους τρία ηλεκτρονικά εργαλεία πληρωμών, συμπληρωματικά προς τα υφιστάμενα, και, ειδικότερα, πληρωμές με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, εμβάσματα (μεταφορές πιστώσεων), και πάγιες εντολές (άμεσες χρεώσεις), τα οποία θα πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο λειτουργίας του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA). Επομένως, ανεξάρτητα του εάν ένας συναλλασσόμενος κάνει μια μεταφορά πίστωσης ή μια άμεση χρέωση στην Ελλάδα ή σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της ευρωζώνης, θα πρέπει για τη συναλλαγή αυτή να τηρείται η ίδια διαδικασία, το ίδιο κόστος και οι ίδιοι κανόνες προστασίας του. Τελικός στόχος της όλης διαδικασίας είναι, εφόσον κάτι τέτοιο το επιθυμούν και οι τελικοί χρήστες των SEPA ηλεκτρονικών εργαλείων πληρωμής (καταναλωτές και επιχειρήσεις), να μην υφίστανται από τα τέλη του 2010, αμιγώς εθνικά συστήματα για εμβάσματα, πάγιες εντολές και συστήματα καρτών και για όλα αυτά τα μέσα να εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες και διαδικασίες που θα έχουν το ίδιο κόστος για τον τελικό χρήστη.

5. Εκτίμηση για πορεία επιτοκίων (EKT+FED)

Η παρατεταμένη μείωση των δραστηριοτήτων στον οικονομικό κλάδο των ΗΠΑ εξαιτίας της πρόσφατης κρίσης στην αμερικανική αγορά ενυπόθηκων δανείων είχε άμεσες επιπτώσεις στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, που αναμένεται να εμφανιστεί μειωμένος κατά μία ποσοστιαία μονάδα, θέτοντας επιτακτική την ανάγκη άσκησης χαλαρής νομισματικής πολιτικής από τις αρμόδιες οικονομικές αρχές. Συνεπώς, με βάση τα μακροοικονομικά μεγέθη της αμερικανικής οικονομίας, είναι πιθανό η Federal Reserve να μην αυξήσει τα επιτόκια άμεσα ή ακόμα και να τα μειώσει εντός του ερχόμενου εξαμήνου.

Οι συνέπειες για την Ευρώπη από την προαναφερόμενη κρίση στην αμερικανική αγορά, αναμένεται να είναι περιορισμένες, καθώς έχει πλέον αποκτήσει αμυντικούς μηχανισμούς απέναντι στις οικονομικές κρίσεις που προέρχονται από την αμερικανική ήπειρο. Με βάσει τις ενδείξεις για την πορεία των μακροοικονομικών μεγεθών (ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη κατά τον προηγούμενο μήνα ξεπέρασε την τιμή-στόχο του 2%, συγκεκριμένα διαμορφώθηκε στο 2,1% το Σεπτέμβριο σε σχέση με το 1,4% που είχε διαμορφωθεί τον Αύγουστο), αλλά και στηριζόμενη στο Καταστατικό της και στην ανεξαρτησία της πολιτικής της που αυτό προβλέπει, η ΕΚΤ πιθανόν να διατηρήσει τα επιτόκια αμετάβλητα βραχυπρόθεσμα (χωρίς πάντως να αποκλείεται και μία πιθανή αύξηση των επιτοκίων σε πιο μεσο-μακροπρόθεσμο

επίπεδο), προκειμένου να διασφαλιστεί η βασική αρχή της οικονομικής της πολιτικής, που είναι η σταθερότητα των τιμών σε επίπεδο χαμηλότερο του 2%. Η προοπτική αυτή ενισχύεται και από τις πληθωριστικές πιέσεις που ασκούνται στις τιμές εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των τιμών του πετρελαίου.

6. Με ποιον τρόπο η ΕΕΤ θα προασπίσει τα συμφέροντα των καταναλωτών;

Η μέριμνα της ΕΕΤ για την προστασία των καταναλωτών τραπεζικών υπηρεσιών εστιάζεται στην επιδίωξη κυρίως τριών στόχων:

- την ενημέρωση του καταναλωτή σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του,
- την ανάληψη πρωτοβουλιών αυτορρύθμισης με την υιοθέτηση κανόνων και βέλτιστων πρακτικών προς όφελος του καταναλωτή, και
- την ενθάρρυνση της εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να επιλύει τις διαφορές που τυχόν ανακύπτουν στις συναλλαγές του με τράπεζες ανέξοδα και γρήγορα.

Η ενημέρωση του καταναλωτή κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική καθώς από αυτήν εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η λήψη ορθής και συνειδητής απόφασης εκ μέρους του. Ο καταναλωτής είναι εκείνος που γνωρίζει καλύτερα τις ανάγκες και τις δυνατότητες που διαθέτει και, συνεπώς, εφόσον αξιοποιεί την ενημέρωση που του παρέχεται μπορεί να επιλέξει το καλύτερο γι' αυτόν προϊόν. Η ΕΕΤ στον τομέα αυτό θα εξακολουθήσει και θα εντείνει τις πρωτοβουλίες της για την έκδοση ενημερωτικών χρηστικών φυλλαδίων σχετικά με θέματα διατραπεζικού ενδιαφέροντος, τη διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων, και σε συνεργασία με άλλους φορείς και αρχές την επιδίωξη της πληρέστερης κατά το δυνατόν ενημέρωσης του καταναλωτή.

Με πρωτοβουλίες αυτορρύθμισης, όπως υπήρξε για παράδειγμα η εκπόνηση κανόνων συμπεριφοράς για τη διαφημιστική προβολή χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών, θα εξακολουθήσει να προάγει βέλτιστες πρακτικές προς όφελος του καταναλωτή πέραν και εκτός των επιβαλλόμενων από την νομοθεσία υποχρεώσεων.

Τέλος, η ΕΕΤ θα εξακολουθήσει να συμβάλλει με τα μέσα που διαθέτει στην προαγωγή της εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των παραπόνων και των καταγγελιών των καταναλωτών.

7. Ποιες οι πρωτοβουλίες και οι δράσεις της ΕΕΤ σε βαλκανικό επίπεδο;

Τον Ιανουάριο του 2004 υπογράφηκε στην Αθήνα, μετά από πρωτοβουλία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Σύμφωνο Συνεργασίας μεταξύ των Ενώσεων Τραπεζών της Αλβανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Μαυροβουνίου, Κύπρου, Ρουμανίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, Σλοβενίας, Τουρκίας και Ελλάδας, βάσει του οποίου καθιερώθηκε ο θεσμός του Διαβαλκανικού Forum των Τραπεζικών Ενώσεων των παραπάνω χωρών (Interbalkan Forum of Banking Associations –IFBA).

Στόχος του Forum είναι η συστηματική πολυμερής συνεργασία και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των μελών του σε ζητήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος, όπως ενδεικτικά:

- οι κοινές τραπεζικές πρακτικές,
- η τραπεζική εκπαίδευση
- οι κώδικες τραπεζικής δεοντολογίας,

- η εξωδικαστική επίλυση διαφορών, μέσω του θεσμού του Τραπεζικού Μεσολαβητή (Ombudsman),
- η κανονιστική συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στις 10 χώρες-μέλη του IFBA με το θεσμικό πλαίσιο που υιοθετούν τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- τα διατραπεζικά συστήματα πληρωμών και πιστοληπτικής αξιολόγησης της πελατείας των τραπεζών.

Έχοντας την εμπειρία του IFBA και της θερμής υποδοχής του, κρίθηκε σκόπιμη η συνεργασία της ΕΕΤ και με τις τραπεζικές ενώσεις άλλων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, με στόχο την παροχή τεχνικής βοήθειας σε θέματα κανονιστικού πλαισίου και εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό υπογράφηκε ήδη Σύμφωνο Συνεργασίας με την Ένωση Τραπεζών της Αρμενίας, του Αζερμπαϊτζάν και της Γεωργίας.

Συμπερασματικά, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών ακολουθεί, στηρίζει και συνδράμει την παρουσία των τραπεζών-μελών της στα Βαλκάνια και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σεβόμενη, όπως κάθε τραπεζική ένωση οφείλει, δυο βασικές αρχές:

- της μη εμπλοκής στον επιχειρηματικό ανταγωνισμό των μελών της, και
- της μη εκπροσώπησης των επιχειρηματικών συμφερόντων κάποιου ή κάποιων μελών της, παρά μόνο του συνόλου αυτών.

8. Μπορούν οι ελληνικές τράπεζες να καταστούν οι μεγάλες πρωταγωνίστριες σε Βαλκάνια και ΝΑ Μεσόγειο;

Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν ήδη δεσπόζουσα θέση στα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Βαλκανικής και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στις περιοχές αυτές ήδη διαθέτουν, με στοιχεία έως και το τέλος του 2006, ένα δίκτυο καταστημάτων που υπερβαίνει τις 2.700 μονάδες, με προσωπικό άνω των 40.000¹ άμεσα απασχολούμενων, συνεχίζοντας έτσι να στηρίζουν, όπως το έκαναν από την πρώτη στιγμή, την εξωστρέφεια και τις διασυνοριακές ευκαιρίες και πρωτοβουλίες των ελληνικών επιχειρήσεων. Από τη χρηματοδότηση, μέχρι την κάλυψη του κινδύνου των επιχειρηματικών σχεδίων, την παροχή επενδυτικών συμβουλών, την εξεύρεση συνεργατών και τη συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις, οι ελληνικές τράπεζες στηρίζουν σε όλα τα στάδια τις διεθνείς πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται από επιχειρηματικούς φορείς της χώρας μας.

Η στρατηγική επέκτασης των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στηρίζεται τόσο στην οργανική ανάπτυξη όσο και στις εξαγορές ή συγχωνεύσεις τραπεζών. Πιο συγκεκριμένα σε επίπεδο επιχειρηματικών εξελίξεων κατά το 2006, τέσσερις μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι προχώρησαν σε εξαγορά οκτώ τραπεζών στα Βαλκάνια και την Ουκρανία συνολικής επένδυσης 3,2 δισ. ευρώ.

Σήμερα, οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν πλέον τα Βαλκάνια και την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ως μια ενιαία οικονομική αγορά και αυτή η εξωστρέφεια του τραπεζικού μας συστήματος δεν είναι απλά και μόνο μια χρηματοδοτική επέκταση, αλλά αποτελεί μέρος ενός συνολικότερου οργανωτικού σχεδιασμού για τη χρηματοδότηση και στήριξη σημαντικών επενδυτικών πρωτοβουλιών τόσο της ελληνικής όσο και της ξένης επιχειρηματικότητας σε αυτές τις χώρες.